

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
5868-16

meddelad i Stockholm den 15 november 2017

KLAGANDE

Konsumentverket
Box 48
651 02 Karlstad

MOTPART

H & M Hennes & Mauritz Sverige AB
Ombud: Advokaterna Rikard Wikström-Hermansen och Dan Hanqvist
Roschier Advokatbyrå AB
Box 7358
103 90 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 19 oktober 2016 i mål nr 529-16

SAKEN

Varning och sanktionsavgift enligt konsumentkreditlagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 186072

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

En näringsidkare som lämnar kredit till en konsument ska först göra en kreditprövning. Prövningen ska grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden och kredit får beviljas endast om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt åtagande. Om kreditgivaren inte lever upp till dessa krav får Konsumentverket meddela denne en varning som, om överträdelsen inte är ringa, ska förenas med en sanktionsavgift om högst tio miljoner kronor.

H & M Hennes & Mauritz Sverige AB erbjuder krediter till konsumenter vid köp av bolagets egna varor och gör då en kreditprövning.

Konsumentverket granskade samtliga H&M:s beviljade krediter under tre veckor våren 2014. Eftersom H&M inte direkt från konsumenten hade hämtat in några uppgifter avseende dennes inkomster, utgifter eller eventuella övriga krediter och inte heller på annat sätt inhämtat uppgifter om dennes utgifter så ansåg verket att bolaget inte inhämtat tillräckligt med uppgifter för att kunna beräkna den enskilde konsumentens återbetalningsförmåga. Bristerna i H&M:s kreditprövning bedömdes vara systematiska och så allvarliga att det enligt verket fanns grund för att förelägga bolaget att upphöra med sin kreditgivningsverksamhet. Mot bakgrund av bolagets då pågående förändringsarbete framstod dock en varning förenad med en sanktionsavgift om åtta miljoner kronor som en tillräcklig åtgärd.

H&M överklagade beslutet till förvaltningsrätten som satte ned sanktionsavgiften till sex miljoner kronor.

H&M och Konsumentverket överklagade till kammarrätten som upphävde underinstansernas avgöranden. Enligt kammarrätten saknas stöd för att uppgifter om en konsuments ekonomiska förhållanden måste inhämtas direkt från denne. Vidare konstaterade kammarrätten att H&M har låga kreditförluster och få inkassoärenden samt att kreditgivningen avser låga belopp och endast finansiering av köp av bolagets egna produkter. Eftersom det inte var visat annat än att de

Mål nr
5868-16

uppgifter som inhämtats vid kreditprövningen var tillräckliga ansåg kammarrätten att Konsumentverket inte haft fog för att meddela H&M varning och påföra bolaget en sanktionsavgift.

YRKANDEN M.M.

Konsumentverket yrkar att verkets beslut ska fastställas och anför bl.a. följande.

För att genomföra en kreditprövning med hög grad av säkerhet måste kreditgivaren inhämta uppgifter om den enskildes ekonomiska förhållanden, inklusive uppgifter om utgifter och eventuella skulder. Uppgifter från offentliga källor innehåller inte några specifika uppgifter om den enskilde konsumentens inkomster, dennes månatliga utgifter eller övriga skuldförhållanden. Dessa uppgifter måste därför inhämtas från konsumenten och bör sedan verifieras i den mån det går. Inkomster kan kontrolleras mot lönespecifikationer och utgifter kan jämföras med de uppgifter om vad som utgör skälig levnadsstandard som tas fram av olika myndigheter.

Eftersom H&M inte inhämtat tillräckliga uppgifter om den enskilde konsumentens ekonomi, vare sig direkt från konsumenten eller på annat sätt, har bolaget inte haft möjlighet att kontrollera återbetalningsförmågan för beviljade krediter.

H&M bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande.

En kreditprövning ska anpassas efter den aktuella verksamheten och varken den rättsliga regleringen eller praxis ger stöd för uppfattningen att uppgifter måste inhämtas direkt från kunden.

H&M använder en kreditprövningsmodell som är baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet. Modellen måste anses vara grundad på tillräckliga uppgifter som även är verifierbara. Bolaget beviljar krediter med låga belopp som endast avser köp av dess egna produkter, i huvudsak kläder och hygienartiklar. Av

samtliga ansökningar som kommer in avslås 40 procent. Kreditförlusterna är mycket små och uppgår till någon procent per år. Bolaget har också få inkassoärenden; ca 0,3 procent av samtliga betalningsaviseringar lämnas till inkasso.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är vad som krävs för att en prövning av en kredit till en konsument ska anses vara grundad på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden.

Rättslig reglering

Enligt 12 § konsumentkreditlagen (2010:1846) ska näringsidkaren pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig genom kreditavtalet. Kreditprövningen ska grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden. Krediten får beviljas endast om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt åtagande.

Av 57 § samma lag framgår att om näringsidkaren inte följer 12 § får Konsumentverket meddela näringsidkaren en varning. En varning ska förenas med sanktionsavgift om överträdelsen inte är ringa. Avgiften uppgår enligt 58 § till högst tio miljoner kronor. Den får dock inte överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning.

Konsumentkreditlagens bestämmelser om kreditprövning genomför direktiv 2008/48/EG, konsumentkreditdirektivet. Enligt artikel 8.1 ska medlemsstaterna säkerställa att kreditgivaren innan kreditavtalet ingås gör en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, på grundval av tillräckliga uppgifter som i förekommande fall erhållits från konsumenten och, när så är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

En kreditprövning ska grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden och kredit får beviljas endast under förutsättning att konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt åtagande.

En första fråga är om redan det förhållandet att H&M inte inhämtar information direkt från kunden innebär att bolagets kreditprövning grundas på otillräckliga uppgifter.

Bestämmelsen i 12 § konsumentkreditlagen innehåller inte någon skyldighet för kreditgivaren att vid kreditprövning inhämta uppgifter direkt från konsumenten. Inte heller den bakomliggande direktivbestämmelsen innehåller någon sådan skyldighet.

Beträffande regleringen i konsumentkreditdirektivet förhåller det sig på så sätt att denna inte på ett uttömmande sätt anger vilka uppgifter som kreditgivaren ska lägga till grund för sin bedömning av konsumentens kreditvärdighet och inte heller om dessa uppgifter ska verifieras eller på vilket sätt det i så fall ska ske. Regleringen innebär att kreditgivaren har ett utrymme att skönsmässigt bedöma om de tillgängliga uppgifterna är tillräckliga som dokumentation för konsumentens kreditvärdighet och om de måste stämmas av mot andra uppgifter. Av detta följer att kreditgivaren i varje enskilt fall och med beaktande av de särskilda omständigheterna i det fallet ska bedöma om uppgifterna är tillräckliga. Denna bedömning kan variera beroende på bl.a. omständigheterna när kreditavtalet ingås och kreditbeloppets storlek (se EU-domstolens avgörande CA Consumer Finance SA, C-449/13, EU:C:2014:2464, p. 36 och 37).

Regleringen i såväl lagen som direktivet förutsätter således att flera uppgiftskällor kan användas och att kreditprövningen ska kunna anpassas till de omständigheter under vilka kreditgivning sker och till kreditbeloppets storlek. Det innebär att den creditsökandes egna uppgifter i vissa fall kan anses tillräckliga medan det i andra

fall kan räcka med att näringsidkaren använder sig av offentliga databasuppgifter. Den omständigheten att H&M inte inhämtar information direkt från den enskilde kunden innebär alltså inte i sig att bolagets kreditprövning grundas på otillräckliga uppgifter.

Nästa fråga är om den kreditprövningsrutin som H&M använder sig av innebär att bolaget inte inhämtar tillräckliga uppgifter om den enskilde konsumentens ekonomiska förhållanden.

Rutinen innebär att H&M i ett första steg gör en intern prövning baserad på bolagets kännedom om kunden och kontrollerar att denne inte tidigare spärrats för kredit och att bolaget under de senaste 90 dagarna inte avslagit en kreditansökan från kunden samt andra liknande uppgifter.

I steg två vänder H&M sig till ett externt företag som är specialiserat på kreditbedömningar. Företaget fastställer ett s.k. scoringvärde för konsumenten som grundas på uppgifter från offentliga register och företagets egen databas. H&M avgör utifrån scoringvärdet om kunden ska beviljas kredit och med vilket belopp.

För de kunder som beviljas kredit bestäms dels en maximal s.k. kreditlimit – som är det belopp som kunden inledningsvis får handla för – dels en maximal s.k. avtalslimit som är det högsta belopp en kund kan få utöka sin kreditlimit till. Kreditlimiten uppgår till 1 500 eller 3 000 kr och avtalslimiten är maximalt 3 000, 6 000 eller 10 000 kr beroende på vilket scoringvärde kunden får vid kreditprövningen.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att bolaget endast ger kredit för köp av bolagets egna produkter och att utgifterna för dessa är av det slag som ingår i konsumenters normala levnadskostnader. Den avser därtill låga belopp som beviljas endast stegvis upp till en högsta kreditgräns om 10 000 kr. H&M har dessutom små kreditförluster och få inkassoärenden.

Mål nr
5868-16

Mot denna bakgrund finner Högsta förvaltningsdomstolen att H&M:s rutiner innebär att kreditprövningen, för det slag av konsumentkrediter som det är fråga om, måste anses grunda sig på tillräckliga uppgifter om den enskilde konsumentens ekonomiska förhållanden.

Högsta förvaltningsdomstolen instämmer därför i kammarrättens bedömning att Konsumentverket saknat fog för att meddela H&M varning och påföra bolaget en sanktionsavgift. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Margit Knutsson, Per Classon, Kristina Svahn Starrsjö och Helena Rosén Andersson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Hanna Berglund.

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 18 januari 2016 i mål nr 23-15
Konsumentverkets beslut den 8 december 2014, dnr 2014/542